

> Retouradres Postbus 315 3500 AH Utrecht

Bureau van het CvTE

Muntstraat 7
3512 ET Utrecht
Postbus 315
3500 AH Utrecht
Nederland
www.cvte.nl

Contactpersoon

Marjo van Vliet
clustermanager nt2
030 - 28 40 700
m.vanvliet@cvte.nl

Onze referentie

[Type hier de referentie.](#)

Bijlagen

Datum 24 mei 2024
Betreft Reactie verzoeken examenbesprekingen havo

Geacht bestuur van Levende Talen Nederlands,

Hartelijk dank voor uw brief en voor de inspanningen rondom de examenbespreking die hieraan zijn voorafgegaan. We waarderen het dat u er hiermee aan bijdraagt dat de havo-examens Nederlands zo uniform mogelijk worden nagekeken, en dat we zo de beoordeling van deze examens structureel op een nog hoger niveau krijgen. Inmiddels zijn we voor havo met een aanvulling gekomen; in aanvulling daarop geven we graag een reactie op de verschillende punten die u in uw brief aankaart.

Nummering

We herkennen dat het beoordelen van antwoorden waarbij kandidaten een opsomming moeten geven problemen kan opleveren. Niet voor niets is hier in het correctievoorschrift een Algemene regel over opgenomen (3.5): "indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde antwoord." Het verzoek aan leerlingen om hun antwoorden te nummeren was louter bedoeld als hulp voor de correctoren, en we vinden het spijtig dat dit verzoek nu tot extra discussie leidt. Voor nu blijft Algemene regel 3.5 onverkort van kracht, ongeacht de nummering die leerlingen zelf aanbrengen en ongeacht of leerlingen überhaupt hun antwoordelementen nummeren (want ook in dat geval moet het antwoord inhoudelijk beoordeeld worden). We zullen ons voor volgend jaar beraden op de vragen hoe zinvol het is om leerlingen om nummeringen te vragen en of hier wellicht aanpassing van de algemene regels wenselijk is.

Citeren

Op het gebied van citeren signaleert u een mogelijke discrepantie tussen de informatie in de Septembermededeling en de richtlijnen in het correctievoorschrift. Uit de examenbespreking blijkt dat het hier gaat om het feit dat de Septembermededeling iets uitgebreider toelicht in welke gevallen kandidaten mogen citeren en dat die informatie wellicht een plaats in het correctievoorschrift verdient. Dit is iets waar we op een later moment in detail naar zullen kijken. In het huidige havo-examen staan verschillende vragen waarbij leerlingen in een tabel moeten samenvatten (vraag 4, 10 en 37). Het correctievoorschrift zelf maakt duidelijk in welke gevallen antwoordelementen

waarbij leerlingen de letterlijke tekst volgen goedgerekend kunnen worden. Bij vragen waar óók de grammatica beoordeeld wordt (zoals vraag 10 en 37), is verkort citeren niet toegestaan, omdat anders de grammaticaliteit van de zin niet eenvoudig beoordeeld kan worden.

Bureau CvTE

Datum
24 mei 2024

Onze referentie
Naam

Vraag 16

Bij vragen over drogredenen is het in de havo-examens gebruikelijk dat leerlingen niet zelf het totale lijstje drogredenen paraat hoeven te hebben. Bij dergelijke vragen wordt dus altijd een serie drogredenen aangereikt waar leerlingen een keuze uit moeten maken. Dit is ook in vraag 16 het geval, wat ook blijkt uit de zinsnede "één van deze drogredenen" – die terugverwijst naar het gegeven lijstje. We zijn het dus niet met u eens dat leerlingen hier met een eigen antwoord kunnen komen (zoals "bespelen van het publiek"). Als leerlingen doorzien dat de auteur geen moeite heeft gedaan om zelf met argumenten te komen (en dus de bewijslast ontduikt), is het een kleine vervolgstap om de twee juiste citaten te selecteren. We houden dus ook overeind dat er pas een punt kan worden toegekend als leerlingen beide citaten geven.

Vraag 25

Uit de examenbespreking en uw opmerkingen in de brief is duidelijk geworden dat het nakijken van vraag 25 allerlei problemen oplevert. Deze worden deels veroorzaakt doordat leerlingen onvoorzien aan *En toen* een gelijktijdige in plaats van een consecutieve lezing toekennen, en deels doordat leerlingen niet per se zelf de vergelijking tussen lezen en fietsen hoeven te maken, terwijl de puntentoekening per rij dat wel enigszins veronderstelt. Omdat een passende oplossing niet eenvoudig voorhanden was, hebben we besloten deze vraag te neutraliseren. Dit betekent dat leerlingen hier de maximale score krijgen, ongeacht het antwoord dat ze geven.

Vraag 31

De woorden *maatschappij* en *bezorgdheid* komen inderdaad niet letterlijk voor in tekst 3. Tegelijkertijd zijn beide aspecten van de tweede uitspraak eenvoudig af te leiden uit deze tekst. In regel 10-11 schrijft de auteur van tekst 3 instemmend over de boodschap van de auteur van tekst 2, volgens wie ontleding maatschappelijke gevolgen heeft. Daarmee is er al een link met de maatschappij. Onderdeel van die instemming beslaat wat de auteur van tekst 3 in regel 4-7 samenvat: "de neerwaartse spiraal van het lezen, met name van literatuur, bij de jongere generaties". Uit de bewoording *neerwaartse spiraal* spreekt bezorgdheid, die dus ook volgens de auteur van tekst 3 niet alleen de individuele lezer betreft, maar een hele generatie, te beschouwen als een grote groep binnen de maatschappij. Dat hij dit thema vervolgens zelf met name op individueel niveau bespreekt, doet daar niets aan af. Hier is het huidige correctievoorschrift dan ook gehandhaafd.

Aanvullingen

Zoals inmiddels via de examensecretarissen aan het veld is gecommuniceerd, zijn we ook bij vraag 10 en vraag 33 met een aanvulling gekomen.

- Bij vraag 10 mogen de genoemde oorzaken ook in omgekeerde volgorde gepresenteerd worden (zoals u ook in uw handreiking gesuggereerd heeft).
- Bij vraag 33 hebben we expliciet aangegeven dat het antwoord *verbeelding* niet goed is. Bij deze vraag moeten leerlingen laten zien dat ze het onderscheid tussen actieve en passieve verbeelding begrijpen, en daarmee dus het onderscheid begrijpen tussen wat ze zelf in gedachten aan beelden vormen en beelden die hen via Netflix e.d. worden aangereikt. Alleen 'verbeelding' als antwoord is daarom niet goed.

Met vriendelijke groet,

Marjo van Vliet (clustermanager talen havo en vwo),

mede namens

Jacqueline Evers-Vermeul (voorzitter vaststellingscommissie Nederlands havo en vwo)

en Corien Stevens (Cito-toetsdeskundige Nederlands havo en mbo)

Bureau CvTE

Datum

24 mei 2024

Onze referentie

[Naam](#)